

MỘT SỐ BIỆN PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ HOẠT ĐỘNG XÂY DỰNG MÔI TRƯỜNG VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ LỘC HÒA, TỈNH NAM ĐỊNH

NGUYỄN THỊ KIM HẰNG

Trường Cao đẳng Sư phạm Nam Định

Email: nguyengkimhang85@gmail.com

Tóm tắt: Văn hóa học đường là môi trường rất quan trọng để rèn luyện nhân cách và giáo dục học sinh. Trong nhà trường, văn hóa học đường mang tính sống còn, góp phần hoàn thiện chất lượng giáo dục. Bài viết đề cập đến thực trạng văn hóa học đường ở Trường Trung học cơ sở Lộc Hòa, tỉnh Nam Định, từ đó đưa ra một số biện pháp nâng cao hoạt động xây dựng môi trường văn hóa học đường.

Từ khóa: Môi trường; văn hóa học đường; trung học cơ sở.

(Nhận bài ngày 21/7/2016; Nhận kết quả phản biện và chỉnh sửa ngày 06/9/2016; Duyệt đăng ngày 27/9/2016).

1. Đặt vấn đề

Văn hóa học đường (VHHĐ) là môi trường rất quan trọng để rèn luyện nhân cách và giáo dục thế hệ trẻ - chủ nhân tương lai của đất nước trở thành những con người sống có hoài bão, có lí tưởng tốt đẹp, có nhân cách tốt, có đủ tri thức để trở thành những công dân tốt, đóng góp vào sự nghiệp xây dựng đất nước phồn vinh. Vì vậy, vấn đề xây dựng VHHĐ phải được coi là có tính sống còn, tính cấp bách và thiết thực đối với từng nhà trường. Nếu học đường mà thiếu VHHĐ thì không thể làm tốt được chức năng chuyển tải những giá trị kiến thức và nhân văn cho thế hệ trẻ.

2. Khái niệm văn hóa

Cho tới nay có hơn 400 định nghĩa về khái niệm văn hóa. Theo định nghĩa văn hóa của UNESCO được thông qua trong bản tuyên bố về những chính sách văn hóa tại Hội nghị quốc tế do UNESCO chủ trì từ ngày 26/7 đến 6/8/1982 tại Mehicô cho rằng: “Văn hóa là tổng thể những nét riêng biệt tinh thần và vật chất, trí tuệ và xúc cảm quyết định tính cách của một xã hội hay của một nhóm người trong xã hội”.

Danh nhân văn hóa Hồ Chí Minh đã định nghĩa về văn hóa như sau: “Văn hóa là sự tổng hợp mọi phương thức sinh hoạt cùng với biểu hiện của nó mà loài người đã sản sinh ra nhằm thích ứng những nhu cầu đời sống và đòi hỏi của sự sinh tồn” [1].

Theo Từ điển tiếng Việt: “Văn hóa là bao gồm tất cả những sản phẩm của con người, và như vậy, văn hóa bao gồm cả hai khía cạnh: Khía cạnh phi vật chất của xã hội như ngôn ngữ, tư tưởng, giá trị và các khía cạnh vật chất như nhà cửa, quần áo, các phương tiện, v.v... Cả hai khía cạnh cần thiết để làm ra sản phẩm và đó là một phần của văn hóa” [2].

3. Văn hóa học đường

VHHĐ, một cụm từ xuất hiện cách đây chưa lâu và cũng chủ yếu trên các phương tiện thông tin đại chúng. Hiện nay, các nhà nghiên cứu, tùy theo góc độ, mục đích nghiên cứu cụ thể đã đưa ra khá nhiều khái niệm về VHHĐ. Theo Giáo sư, Viện sĩ Phạm Minh Hạc: “VHHĐ

là hệ thống các chuẩn mực, giá trị giúp các cán bộ quản lí nhà trường, các thầy cô, các vị phụ huynh và các em học sinh (HS), sinh viên có cách thức suy nghĩ, tình cảm, hành động tốt đẹp”. Mục tiêu chung nhất của VHHĐ là xây dựng trường học lành mạnh - cơ sở quan trọng để đảm bảo chất lượng.

Thuật ngữ VHHĐ xuất hiện chưa lâu nhưng nội dung của VHHĐ thì các nhà trường ở Việt Nam từ xa xưa đã có và trở thành các truyền thống quý báu của dân tộc ta như: Tôn sư trọng đạo, kính thầy yêu bạn, nhất tự vì sư bản tự vì sư, kính trên nhường dưới,...; Ngày nay, các nhà trường của chúng ta từ bậc Mầm non, Phổ thông đến bậc Đại học đa số đều kiên trì xây dựng từ năm này qua năm khác, từ thế hệ này qua thế hệ khác và thực tế đã đạt được nhiều thành tựu quan trọng trong việc giáo dục nhân cách cho HS, sinh viên. Nội dung của VHHĐ hiện nay rất phong phú, song có thể tóm tắt thành ba vấn đề cơ bản đó là: 1/Xây dựng cơ sở vật chất trường học khang trang, đạt chuẩn; 2/Xây dựng môi trường giáo dục trong nhà trường, trong kí túc xá hay nhà trọ, ở gia đình, nơi công cộng; 3/Xây dựng văn hóa ứng xử, văn hóa giao tiếp. Trong khuôn khổ bài viết này, chúng tôi đề cập đến vấn đề xây dựng môi trường giáo dục trong nhà trường, từ đó giúp cho giáo viên (GV) và HS có một văn hóa ứng xử sao cho đúng với giáo dục Việt Nam.

4. Thực trạng về văn hóa học đường ở Trường Trung học cơ sở Lộc Hòa, tỉnh Nam Định

HS trung học cơ sở có tuổi đời ứng với tuổi thiếu niên, do vậy các em còn có tên gọi khác là thiếu niên. Đối với tuổi thiếu niên, có một số các rối loạn tâm lí mang tính chất đặc trưng. Về trí tuệ, bên cạnh học văn hóa, nhu cầu trong giao tiếp bạn bè, việc lĩnh hội các chuẩn mực và giá trị môi trường của thiếu niên cũng bắt đầu diễn ra.

Phần lớn thế hệ trẻ trong nhà trường hiện nay có kiến thức rất rộng, nhanh nhạy trong nắm bắt thông tin, có sức khoẻ tốt, tinh thần cầu thị trong học tập, khả năng ứng dụng những kiến thức học vào thực tiễn cao, quý trọng thầy cô, đoàn kết với bạn bè sống có kỉ cương, không ngừng phấn đấu vươn lên trong học tập và cuộc sống. Nhưng cũng có một bộ phận không nhỏ thế hệ

trẻ đang ứng xử một cách vô văn hoá. Nhà tư vấn tâm lí Phạm Thị Thuý cho rằng: Văn hoá ứng xử học đường Việt Nam đã ở vào cấp độ báo động đỏ. Quá nhiều hành vi thiếu văn hoá của cả HS và GV. Văn hoá học đường đang xuống cấp nghiêm trọng, là sự xuống cấp đáng sợ nhất của một nền giáo dục. Hiện có rất nhiều người đồng tình với ý kiến này khi cho rằng văn hoá ứng xử học đường đang bị xem nhẹ. Nhà trường chỉ tập trung vào việc dạy kiến thức tự nhiên, xã hội mà quên đi giáo dục nhân cách sống cho HS. Thực tế cho thấy, trong môi trường học đường, nơi văn hoá được coi trọng, được xây dựng và phát huy lại đang diễn ra những điều thiếu văn hoá. Trong môi trường giáo dục hai mối quan hệ chính là quan hệ thầy - trò và quan hệ giữa các trò với nhau. Trong đó mối quan hệ giữa thầy và trò là mối quan hệ cốt lõi nhất để xây dựng môi trường giáo dục.

Trong năm học vừa qua, toàn trường đã xảy ra nhiều vụ đánh nhau, mất trật tự. HS đánh nhau không chỉ dùng chân tay hay cặp sách nữa mà các em còn dùng vũ khí để "xử nhau" chỉ vì những lí do rất trẻ con như "nhìn đều", không cho chép bài, nói xấu, ghen tuông hoặc chỉ đơn giản là đánh cho bõ ghét. Hoặc vì không thỏa mãn "cái tôi" vì sợ đánh nhau ở trong trường sẽ bị kỉ luật nên sau khi ra về các em đánh nhau, gây gỗ ngay ngoài cổng trường.

Không dừng lại ở việc đánh lộn lẫn nhau, HS hiện nay yêu quá sớm, yêu nhiều và quan niệm yêu gần liền với tình dục đã để lại những hậu quả khó lường. Có một số bạn đặc biệt là các em gái khối 7, 8, 9 do đua đòi học theo người lớn nên yêu sớm. Hậu quả là các em đó đứng trước nguy cơ vô sinh hoặc đã bị vô sinh do nạo hút thai ở tuổi dậy thì, sức khỏe giảm sút, tâm lí tổn thương... Đã có rất nhiều bậc phụ huynh khi đưa con gái vào bệnh viện vì con đau bụng dữ dội mới biết con gái họ đã mang thai. Không ít những HS đã phải làm cha, làm mẹ ở độ tuổi "ăn chưa no, lo chưa tới" do quan niệm quá thoáng về tình yêu.

Từ trước đến nay, chúng ta vẫn nghe nhiều về đạo thầy - trò. Quan hệ thầy - trò xưa kia là mối quan hệ đáng kính và đáng trân trọng. Người xưa có câu "Nhất tự vi sư, bán tự vi sư". Thầy giáo làm trung tâm, học trò nhất nhất phải nghe theo, coi thầy là tấm gương để học theo. Ngày nay, HS không thể đủ lễ nghi với thầy cô lại còn xuyên tạc, làm biến tướng các nghi lễ, thiếu sự tôn trọng với thầy cô, coi thường việc học. Khi làm bài kiểm tra không tốt, bị thầy cho điểm kém không vừa ý mình, HS sẵn sàng lời bài kiểm tra ra xé trước mặt thầy cô để tỏ thái độ. Có trường hợp trò vì mâu thuẫn nhỏ, bất đồng quan điểm hoặc bị GV phạt mà quay ra thù thầy cô...

Một số GV, nhất là GV chủ nhiệm, có vai trò rất quan trọng trong việc tác động để hoàn thiện nhân cách của trẻ hơn. Tuy nhiên vẫn còn tình trạng giao tiếp giữa GV với HS còn thiếu văn hóa bởi GV chưa nắm rõ được tâm sinh lí của trẻ nên còn xảy ra tình trạng GV chủ nhiệm hoặc GV bộ môn chửi mắng HS khi các em chưa lĩnh hội kịp kiến thức...

5. Một số biện pháp nhằm nâng cao hiệu quả hoạt động xây dựng văn hóa học đường ở Trường Trung học cơ sở Lộc Hòa, tỉnh Nam Định

5.1. Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, hiệu quả quản lí của Ban giám hiệu nhà trường trong việc thực hiện nhiệm vụ xây dựng môi trường văn hoá

Đây là giải pháp có tính chất quyết định tới việc

nâng cao chất lượng và hiệu quả xây dựng môi trường văn hóa (MTVH) ở trường học trong thời kì hiện nay. Xây dựng MTVH nhằm đáp ứng những nhu cầu văn hoá, giáo dục HS, góp phần hình thành và hoàn thiện nhân cách của HS. Xây dựng MTVH tốt đẹp cần thiết có sự chỉ đạo và tham gia của các cấp uỷ Đảng, sự quản lí của ban giám hiệu nhà trường trong việc thực hiện nhiệm vụ xây dựng môi trường văn hoá.

Để thực hiện được mục tiêu xây dựng MTVH trong nhà trường, chi bộ và ban giám hiệu nhà trường đã tổ chức quán triệt sâu sắc các chỉ thị, nghị quyết của Đảng và Chính Phủ về công tác văn hoá. Từ đó, cần nhận thức đầy đủ về vai trò của văn hoá và xây dựng MTVH trong thời kì công nghiệp hóa - hiện đại hóa đất nước. Khắc phục sự nhìn nhận phiến diện về xây dựng MTVH, coi xây dựng MTVH đơn thuần chỉ là các hoạt động mang tính chất bề nổi, không quan tâm đến chiều sâu. Kinh nghiệm cho thấy, ở cơ sở nào có sự lãnh đạo, chỉ đạo chặt chẽ của các cấp uỷ Đảng, có sự đi sâu, đi sát trong chỉ đạo thực hiện nhiệm vụ, kiểm tra, đánh giá các phong trào, các hoạt động thì ở đó hoạt động xây dựng MTVH có sự chuyển biến tốt.

5.2. Nâng cao nhận thức cho giáo viên, cán bộ, công chức và toàn thể học sinh trong nhà trường nhằm xây dựng môi trường sư phạm trong sạch và lành mạnh thúc đẩy sự nghiệp giáo dục và đào tạo

Xây dựng MTVH cần phải huy động được sức mạnh của toàn trường, trong đó, giải pháp giáo dục nhận thức cho GV, cán bộ, công chức và HS rất quan trọng. Nó mang tính bao quát các hoạt động nhằm tạo ra sự chính xác trong nhìn nhận đối với văn hoá, hiểu biết toàn diện hơn về văn hoá, vai trò của văn hoá trong phát triển giáo dục và vai trò của xây dựng MTVH. Từ đó biến hoạt động xây dựng MTVH thành hoạt động mang tính chất tự giác, thường xuyên của mỗi GV và HS trong nhà trường.

Tổ chức các buổi nghe báo cáo chuyên đề, các buổi hội thảo, tọa đàm về công tác xây dựng MTVH theo từng thời điểm cụ thể, hợp lí. Tổ chức các hội thi, các buổi giao lưu văn nghệ, thể dục thể thao trong và ngoài trường nhằm xây dựng phong trào thi đua sôi nổi, thu hút sự tham gia tích cực của đông đảo cán bộ, GV, nhân viên và HS. Tăng cường công tác tuyên truyền vận động cán bộ GV, nhân viên, HS nhà trường tích cực tham gia công tác xây dựng MTVH trong sạch, lành mạnh.

5.3. Phối hợp với các lực lượng giáo dục trong nhà trường, tăng cường xây dựng kỉ cương, nề nếp trong học tập, sinh hoạt của đoàn viên, sinh viên

Các tổ chức Đoàn, Đội phát huy vai trò của mình, tổ chức các hoạt động tập thể mang nhiều ý nghĩa giáo dục như hội diễn văn nghệ, bóng đá, cầu lông. Tổ chức các chương trình hành động tập thể như: Lao động tập thể, chương trình quyền góp ủng hộ trẻ em khuyết tật, vùng sâu vùng xa. Qua đó, hình thành ở HS tinh thần đoàn kết, "thương người như thể thương thân". Nhà trường phải xây dựng VHHD như đeo phù hiệu khi đến trường, mặc đồng phục theo quy định nhằm tạo nên một nét văn hóa riêng của từng trường. Tổ chức các diễn đàn, hội nghị đoàn viên - đội viên trao đổi về nếp sống văn hóa, phát động các phong trào thi đua học tập, cam kết văn minh học đường. Các thầy, cô giáo phải xử lí nghiêm khắc đối với những HS có hành vi tiêu cực trong thi cử để

làm gương cho các em khác. Các lớp tổ chức phong trào trang trí lớp học sạch, đẹp. Nhà trường tổ chức sinh hoạt dân chủ, hội nghị dân chủ để HS bày tỏ tâm tư nguyện vọng của mình.

5.4. Mỗi trường học nên có hệ giá trị chuẩn mực để làm mục tiêu phấn đấu, thước đo thành quả của nhà trường

Xây dựng VHHD phải bắt đầu từ các cấp quản lý ngành, lãnh đạo các trường có chủ trương, kế hoạch triển khai, kiểm tra, nhắc nhở, đánh giá... Đội ngũ nhà giáo cần coi giáo dục văn hóa là nhân tố quan trọng, từ đó chú trọng hình thành và phát triển nhân cách văn hóa cho HS. Bên cạnh đó, mỗi nhà trường cần có hệ giá trị làm chuẩn mực để mọi thành viên đồng thuận, lấy đó làm mục tiêu phấn đấu, thước đo thành quả của bản thân, của lớp, của trường, đặc biệt về mặt đạo đức xã hội, giá trị nhân cách, điều mà chúng ta gọi là “dạy người” bên cạnh “dạy chữ, dạy nghề”.

5.5. Nâng cao vai trò của người thầy, đặc biệt là giáo viên chủ nhiệm

Bên cạnh yếu tố nhà trường, cha mẹ HS thì người thầy có vai trò rất quan trọng trong xây dựng VHHD. Chức năng, nhiệm vụ của thầy cô giáo không dừng lại ở truyền thụ kiến thức, kỹ năng mà quan trọng hơn là “trồng người”. GV phải là tấm gương tốt cho HS noi theo, phải “dùng nhân cách để giáo dục nhân cách”, phải xây dựng mối quan hệ tốt giữa thầy và trò, có quan hệ đúng mực, vừa nghiêm túc vừa thân mật, giản dị và chân thành. GV phải xác định đúng vai trò, nghĩa vụ và trách nhiệm đối với việc dạy “chữ” và dạy “người”, có ý thức trau dồi chuyên môn, làm cho HS thấy được cái hay, cái đẹp trong kiến thức được lĩnh hội, truyền cho HS niềm say mê về nghề nghiệp, phát huy tính tích cực tự giác trong học tập của HS.

5.6. Phối hợp chặt chẽ mối quan hệ giữa nhà trường với gia đình và xã hội trong việc giáo dục văn hóa học đường cho học sinh

Sự kết hợp giữa gia đình với nhà trường thể hiện trong việc thường xuyên có sự trao đổi từ hai phía. Bên cạnh những cuộc họp phụ huynh diễn ra theo định kỳ, nhà trường thường xuyên thông báo kết quả học tập, văn hóa đạo đức trường học của HS cho gia đình, trình bày rõ quan điểm của nhà trường đối với HS, đặc biệt cần sát sao liên lạc với những HS cá biệt. Gia đình cung cấp

đầy đủ thông tin cá nhân, trình bày rõ tính cách, năng lực của HS, tạo điều kiện để nhà trường có biện pháp giáo dục, quản lý. Gia đình cũng phải thường xuyên quan tâm, động viên các em để các em có chỗ dựa vững chắc là gia đình thì các em mới phấn đấu hết mình.

5.7. Giáo dục truyền thống cách mạng trong giáo viên và học sinh, phát huy các giá trị văn hoá cổ truyền làm động lực thúc đẩy hoạt động xây dựng môi trường văn hóa

Xây dựng MTVH trong nhà trường cần chú trọng tới việc tăng cường công tác giáo dục truyền thống lịch sử và truyền thống cách mạng cho GV, đặc biệt là đối với HS: Truyền thống “ uống nước nhớ nguồn”, “đền ơn đáp nghĩa”, chăm sóc và phụng dưỡng những người có công với cách mạng; giúp đỡ lẫn nhau trong những lúc hoạn nạn, tinh thần tự hào dân tộc. Đẩy mạnh các hoạt động thu hút sự tham gia đông đảo của các GV, HS, các phong trào thi đua và một số hoạt động văn nghệ, thể dục thể thao hướng về những ngày lễ lớn như chào mừng ngày Nhà giáo Việt Nam 20-11, ngày sinh nhật Bác Hồ 19-5, ngày thành lập Đoàn 26-3...

6. Kết luận

Trường Trung học cơ sở Lộc Hòa đã rất cố gắng để thực hiện tốt nhiệm vụ đi đầu trong việc xây dựng VHHD. Điều đó góp phần không nhỏ vào việc nâng cao chất lượng đào tạo của nhà trường, đáp ứng được đòi hỏi, nhu cầu của xã hội. Muốn vậy, nhà trường cũng cần chú trọng vào việc đào tạo một nguồn nhân lực có chất lượng cao, có trình độ, có lối sống, lối ứng xử văn hóa, đáp ứng mong đợi của xã hội; góp phần xây dựng, phát huy tiềm lực văn hóa của tỉnh Nam Định; tạo đà cho sự phát triển kinh tế vững mạnh của tỉnh trong tương lai, một nền kinh tế “đi lên từ văn hóa”.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Hồ Chí Minh toàn tập, (2000), NXB Chính trị Quốc Gia Hà Nội.
- [2]. Hoàng Phê (chủ biên), (2016), Từ điển tiếng Việt.
- [3]. Bùi Văn Huệ, (2004), Ứng xử sư phạm, NXB Đại học Sư phạm Hà Nội.
- [4]. Kỉ yếu Hội thảo Văn hoá học đường, (2007), Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.
- [5]. Luật Giáo dục năm 2005.

SOME MEASURES TO ENHANCE THE EFFECTIVENESS OF ACTIVITIES TO DEVELOP SCHOOL CULTURE ENVIRONMENT AT LOC HOA LOWER SECONDARY SCHOOL, NAM DINH PROVINCE

Nguyen Thi Kim Hang
Nam Dinh College of Education
Email: nguyengkimhang85@gmail.com

Abstract: School culture is an important learning environment to train students' personality and education. In schools, school culture plays a critical part; contributes to improving the quality of education. The article mentions current situation of school culture at Loc Hoa lower secondary school, Nam Dinh province; which provides some measures to enhance activities to develop school culture environment.

Keywords: Environment; school culture; lower secondary school.